

Nabatejskie systemy zaopatrzenia w wodę pomiędzy pierwszym wiekiem przed naszą erą, a pierwszym wiekiem naszej ery.

Temat powstania cywilizacji Nabatejskiej połączony z próbą wyjaśnienia pochodzenia ich szerokiej wiedzy na temat technologii pozyskiwania i magazynowania wody jest tematem często omawianym od chwili ponownego odkrycia Petry przez młodego Johanna Ludwiga Burckhardt.

Dzięki zaawansowanej technologii pozyskiwania i gromadzenia wody, idealnie dostosowanej do warunków atmosferycznych i wymagań jej użytkowników, Nabatejczycy bogacili się przemierzając wrogie człowiekowi tereny pustyń Jordanii i Izraela. Cysterny ukryte przed wzrokiem niepożądanych przybyszów gromadziły wodę w okresie deszczowym, by później mogła być wykorzystana przez podróżujących Beduinów. Podróże często związane z pokonywaniem tysięcy kilometrów w celu wymiany towarów na zachodzie uznawanych za egzotyczne. Wiedza o ukrytych zbiornikach wodnych dawała im bardzo potrzebną przewagę w czasie podróży i zapewniała jej łagodniejszy przebieg. Celem pracy jest pokazanie tych pomysłów i technologii, jednocześnie próbując wskazać źródło tych idei jako wytworzone przez Nabatejczyków albo zainspirowane przez pozostałości wcześniejszych cywilizacji.

Królestwo Nabatejczyków powstało na początku 1 w. p.n.e., jako konglomerat plemion zajmujących się dalekosiężnym handlem Olibanum. W czasie swojego istnienia stało się jednym z najważniejszych graczy na ekonomicznej i politycznej mapie arabskiego świata. W swojej *Geographica* Strabon opisywał Nabatejczyków jako bogate plemię pustynnych podróżników, które pod koniec 1 w. p.n.e. przeszło pod panowanie Imperium Rzymskiego w formie protektoratu, pozostało w tej zależności aż do czasów swojego rozwiązania w skutek śmierci ostatniego władcy Rabbela II w roku 107 n.e.

Zorganizowane społeczeństwo stało się o wiele bardziej kreatywne i dalej rozwijało swoją technologię. Góry otaczające główne Nabatejskie miasto – Petre, zostały przebudowane, aby pełnić rolę gigantycznego systemu wodnego, odpowiedzialnego za zbieranie i magazynowanie wody. W tym celu należało wybudować kilkanaście tuneli i akweduktów. Jedną z najsłynniejszych atrakcji turystycznych Petry jaką jest Siq jest owocem tego przedsięwzięcia.

Prezentowana praca podzielona jest na różne rozdziały, których głównym celem jest przedstawienie plemienia Nabatejskiego, jego historii i rozwoju technologicznego w materii zbierania, magazynowania i dystrybucji wody, aby przedstawić szerszy kontekst dla zaznaczenia jego dużej wartości dla regionu.

Jeden rozdział skupia się całkowicie na przedstawieniu najważniejszych postaci zajmujących się archeologią tego terenu przez ostatnie 200 lat. Podzielony na dwie sekcje, gdzie każda skupia się na innym przedziale czasowym w arabskiej archeologii. Sekcja nazwana „odkrywcami” opisuje sylwetki najbardziej prominentnych wczesnych odkrywców tego regionu takich jak Johann Ludwig Burckhardt, Alois Musil czy Thomas Edward Lawrence. Wszyscy bardzo mocno związani z historią i stylem życia tego regionu. Druga część zajmuje się pracą naukowców bardziej nam współczesnych, których

Janczowski

doświadczenie w dużej mierze opiera się na rozumieniu Nabatejskiej technologii , ale posiadających też bogate spektrum zainteresowań archeologicznych.

Dział poświęcony klimatowi i geologii dostarcza dodatkowych informacji wymaganych dla lepszego zrozumienia jak Nabatejska technologia wykorzystuje naturalne właściwości skał i gleby.

Rozdział zatytułowany „Systemy zarządzania wodą w różnych ramach czasowych Królestwa Nabatejskiego” przedstawia nam znane systemy wodne datowane na okres 4 w. p.n.e. do 4 w. n.e. Zaczynając od wczesnej epoki Brązu, gdzie możemy obserwować ślady ludzi budujących różne rozwiązania dla gromadzenia wody. Poczynając od zwyczajowych baseników wycinanych w kamieniu takich jak Thamilla, gdzie woda łatwo wyparowywała do konceptu tarasowania i podziemnych tuneli na wodę. Z początkiem epoki żelaza pojawia się niewielka acz znacząca zmiana w postaci basenów do zbierania wody. Cysterny i rezerwuary wodne wypełniły pustynie. Wycinane w skale macierzystej i wodoodporne przez użycie zaprawy hydraulicznej mogły magazynować wodę przez tygodnie. Te zmiany wpłynęły na późniejszy dobrobyt Nabatejczyków.

Rozdział poświęcony Sabejczykom skupia się na krótkiej historii królestwa. Bardzo podobnie do Nabatejczyków byli też nacją kupców. Zamieszkiwali region dzisiejszego Yemenu, zajmując się bardzo dochodowym handlem Olibanum. Przemysłowe wykorzystanie drzewek zapewniające drogocenny płyn połączone z mieszkaniem w suchym klimacie wymusiło rozwój technologii akumulacji wody od Sabejczyków. Wiele takich konstrukcji jak chociażby słynna tama w Ma'rib pozostają testamentem dla tej pracy. Wielu Beduinów pochodzących z regionów pustyni Jordanii i Izraela zaangażowana była w handel z Sabejczykami. Ich częste kontakty handlowe mogły być ważnym elementem dla rozprzestrzenienia się tej technologii na ziemi Nabatejczyków.

Dalsze rozdziały szczegółowo opisują technologię zarządzania zapasami wodnymi jaką wykształcili i używali Nabatejczycy. Tłumacząc zawiłości sposobów ich pracy, prezentując ich możliwe korzenie. Ostatni rozdział przedstawia dowody archeologiczne posegregowane krajami pochodzenia (Israel i Jordan) prezentując najważniejsze stanowiska kultury Nabatejskiej.

Adam Janczewski

